

INDRAS ROGAS TAISNĪBA PAR MEISTARU UN MARGARITU

Autors: Līvija Dūmiņa /Neatkarīgā Rīta avīze/ 28.10.2015.

Mihaila Bulgakova romāna Meistars un Margarita iestudējums ir vērtīgs ieraksts gan Indras Rogas radošajā CV, gan Valmieras teātra vēsturē. Neviena cits Latvijas profesionālā teātra vēsturē to nav veicis.

Valmieras teātra izrāde ir interesants gadījums, kas veidots ar Indrai Rogai raksturīgo inscenētājas vērienu, sadarbojoties ar scenogrāfu Mārtiņu Vilkārsi, kostīmu mākslinieci Annu Heinrihsoni, komponistu Emīlu Zilbertu, horeogrāfi Ingu Raudingu, gaismu mākslinieku Igoru Kapustinu un video māksliniekiem Jēkabu Vilkārsi un Gati PriedniekuMelnaci. Iestudējumā ir gan labi aktierdarbi (Mārtiņa Meiera Korovjevs, Imanta Strada Ivans Bezpajumtnieks), gan oriģināli risinājumi, un pirmais cēliens ir daudzsološs. Tieši tāpat bija arī Indras Rogas Zojkinā kvartirā, kuras dekorācijās – nelabajā dzīvoklī – noris valmieriešu Meistara un Margaritas darbība. Iestudējuma Zojkina kvartira pirmajā daļā radītā pasaule otrajā, darbībai buksējot, sadrupa atsevišķās bildēs.

Meistara un Margaritas pirmajā cēlienā režisore kopā ar aktieriem tiešām šķiet pārvilinājusi uz skatuves Bulgakova romāna garu, kas atbild par infernālo fantastiku, ielauzušos padomju sadzīvē. Ir izdevusies satīra, ko rada Jāņa Znotiņa Volands ar savu svītu – Mārtiņa Meiera Korovjevu, Kārļa Neimaņa Begemotu un mazo kaķi (pirmizrādē – Rasa Estere Ērgle), Kārļa Freimaņa Azazello un Ievas Puķes Gellu –, apgriezot kājām gaisā darbībā iesaistīto maskaviešu dzīvi. Jerušalājimas ainas ar Tālivalža Lasmaņa Ponciju Pilātu ir vien tekstu vēstījošas, bet kopumā saistošs šķiet režisores gājiens likt šīs romāna lappuses runāt arī uz skatuves klātesošajai Margaritai – kā Meistara radīto tekstu, kuru Margarita zina no galvas.

Tomēr turpinājumā arvien spēcīgāk jūtama Mihaila Bulgakova romāna un režisores koncepcijas savstarpējā pretestība. Savu «Volanda evaņģēliju» Indra Roga veidojusi, Meistaram pārmetot sadarbību ar sātānu. Pašas veidoto romāna skaidrojošo vārdnīcu režisore devusi programmiņā. «Jebkuram kritušajam eņģelim ir nepieciešams cilvēks – medijs, kam dots talants un spēja radīt. Tādēļ Volandam ir nepieciešams Meistars. [...] Manuskripti nedeg! Šo slaveno frāzi Volands saka, pretendējot aizstāt evaņģēliju ar savu un Meistara «kopdarbu» – romānu par Pilātu. [...] Volanda evaņģēlijs ir Pilāta apoloģija, ļauna darba attaisnojums, apgalvojot, ka viņam nebija izvēles.» Attiecīgi Indras Rogas romāna lasījums uz skatuves iegūst nepārprotami melnu apsūdzības/atmaskošanas krāsu, un tai piemīt moralizēšanas tonis.

Jāņa Znotiņa spēlē akcentēts dīvainais/atšķirīgais – mazliet kleina viena kāja, kas liek domāt par paslēptu āža kāju, un paradums sēdēt ar veikli sakrustotām kājām. Bulgakova romāna radošais spēks – Meistars un Jēšua – Ivo Martinsona atveidojumā ir sagrauts cilvēks, bet Elīnas Vānes Margarita – ragana. Tā notaksējot tēlus, atņemtas raksturu un ideju attīstības iespējas, kas nozīmē, ka aktieri ir ieslēgti rāmī, kurā manevrēšanas iespējas ir ļoti ierobežotas. Iespējams, arī tāpēc vietām teksti skan tā, it kā aktieri runātu svešvalodā, nesaprotot sacītā jēgu. Indras Rogas traktējumā šķiet liekas attaisnojošās vērtības – meistara talants un Margaritas mīlestība – kam pateicoties viņi iemanto mūžīgo dzīvi. Izrādē pat grūti saprast, kas abus saista.

Diemžēl iestudējumā atmaskojošais satīras slānis dominē pār filozofisko, un jādomā, vai romānu nelasījušie var saprast, kāpēc tas pasaules literatūrā iemantojis apzīmējumus

«ģeniāls» un «šedevrs». Protams, režisorei ir tiesības uz savu romāna lasījumu versiju, savu taisnību, kas var būt pretrunā ar citu taisnībām.